

**Altın ve petrol arama ve işletme idarelerinin teşkiline dair
1/599 numaralı kanun lâyihası ve İktisat ve Bütçe
encümenleri mazbataları**

T. C.

Başvekâlet

Muamelât Müdürlüğü

Sayı 6/899

2 nisan 1933

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Altın ve petrol arama ve işletme idarelerinin teşkiline dair hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 1-IV-1933 toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte yüksek huzurlarına sunulmuştur efendim.

Başvekil

İsmet

Esbabı mucibe

Memleketimizde mevcut altın ve petrol madenlerinin ve bunların verim kabiliyetlerinin tetkiki ve bunlara müteallik bilumum işlerin ifası için teşkili teklif olunan hükmi şahsiyeti haiz idarenin sermayesini teşkil etmek üzere 500 000 liranın itası memleketimizin iktisadi vaziyetlerinin inkişafı noktasından çok faydalı görülerek işbu sermayenin Karadeniz boğazı tahlisiye idaresinin varidat fazlasından karşılık gösterilmek suretile Hazineден itası zazuri bulunmuş ve merbut kanun lâyihası bu esasa göre tanzim ve takdim kılınmıştır.

İktisat encümeni mazbatası

T. B. M. M.

İktisat encümeni

Karar No. 20

Esas No. 1/599

17 - IV - 1933

Yüksek Reisliğe

Altın ve petrol arama ve işletme idarelerinin teşkiline dair İktisat vekâletince hazırlanıp İcra Vekilleri Heyetinin 1 - IV - 1933 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası encümenimize havale edilmekle İktisat vekili Celâl Beyin huzur ile tetkik ve müzakere olundu.

Memleketimizde petrol taharriyatı hakkında şimdiye kadar muhtelif zamanlarda teşebbüsata girişilmiş fakat bütün bu teşebbüsler hususî araştırmaları teşvik ve teshil mahiyetini ileri geçmemiştir. Bu maksat ile 14 mart 1926 tarihinde neşredilen bir kanun ile petrol taharriyatına Cümhuriyet Hükûmeti zamanında hususî bir ehemmiyet atfedilmiş ve bu taharriyatı filî sahaya çıkarmak için bütçeye üç yüz bin lira kadar bir para konmuş ise de bu işi tam bir salâhiyetle idare edecek husu-

si bir teşkilâtın meydana getirilememesinden yalnız tetkikatla kalınmış ve bu güne kadar müsbet bir netice elde edilememiştir.

Hususî teşebbüslerin ademi muvaffakiyet sebepleri ise esasen memlekette petrol bulunmamasına katî kanaat hâsıl olduğundan mütevellit olmayıp ancak müteşebbislerin bu işin ehemmiyetiyle müte-nasip şahsî fedakârlıklara katlanamamasından ve bazıların bu fedakârlığa inzımam eden teknik kabiliyetlerinin zâfından ileri geldiği anlaşılmıştır.

Asırlarca elimizde tutup istifade edemeden terkettiğimiz Musul petroları bunun en açık bir delilidir. Saltanat devrinde bu gibi madenlerin imtiyazlarını ya bizzat sultanlar veya devrin nüfuzlu ricali ellerinde tutmuşlar ve Avrupada kapı kapı dolaşarak satacak sermayedar aramakla vakit geçirmişlerdir. İşte gerek saltanat devrinin Musul petrollarında doğurduğu bu acı akibet, gerek son seneler zarfında memleketimizin bu günkü hudutları dahilinde bulunması kuvvetle ümit edilen mem-baların taharrisinde hususî teşebbüslerin müsbet bir neticeye varamamasını gören Hükümetimizin bu meselenin ehemmiyetini bihakkın düşünerek filyata geçmek üzere bu lâyiha'yı Büyük Meclise sevketmesini encümenimiz takdirle karşılamıştır. Salâhiyettar zevata yaptırılan tetkikat neticesinde elde edilen raporlara istinaden gerek petrol gerek altın madenlerinin meydana çıkarılan izlerine ve eserlerine nazaran bu madenlerin işletmelerine tekaddüm edecek bir taharri masrafını ihtiyar etmek fennin icaplarındandır. Bilhassa petrol hakkında başka memleketlerde de aynı yolda hareket edildiği ve bu uğurda bidayeten Büyük fedakârlıklar yapılarak feyizli neticeler elde edildiği her keşce malûm olan bir hakikattir. Bu noktai nazardan encümenimiz lâyihamın heyeti umumiyesini tasvip ettiği gibi esaslarının da hemen aynen kabulüne taraftar olmuştur. Lâyiha bir taraftan altın ve petrol arama ve işletme idareleri teşkiline ait daimî hükmü havi olduğu gibi bir taraftan da teşkil edilecek bu idarelere 1932 senesinde verilecek tahsisata müteallik bütçe hükmünü ihtiva ettiğinden encümenimiz bu iki hükmün ayrı birer lâyihaya mevzu olmasını şayanı tercih görmüş ve bu maksatla bütçe kısmı esas lâyihadan tefrik edilerek ayrı bir lâyiha halinde hazırlanmıştır. Esas lâyihada bu teşekkül edecek arama ve işletme idarelerinin şahsiyeti hükmiyeyi haiz yekdiğerinden ayrı idareler olması düşünülmüş olup encümenimiz de işin ehemmiyetini takdir ederek ticarî mahiyette çalışması elzem olan bu idarelerin resmî bir takım formalitelerden uzak tutulması esasını kabul etmiş ve madde de ibareye ait bazı değişikliklerden maada teşekkül edecek idarelerin maksadı teşkiline muvafık işleri yapması ve bu uğurdaki sarfiyatı icra etmesi tabii vazife ve hizmeti cümlesinden olacağından buna müteallik fıkranın tayyi muvafık görülmüştür.

İkinci madde maden nizamnamesile petrol kanunu ahkâmına göre arama ve işletme için mevcut hükümlerin bilhassa taharri ilmühaberi, taharri ruhsatnamesi ve imtiyazname almağa, bunların feshe ve ilmühaber ve ruhsatname ve imtiyaz sahalarının genişliğine ve zaman takyitlerine müteallik kısımlarının Devlet müessesesi olan bu idareler hakkında tatbik olunmaması maksadına matuf olmakla bu maksadı teminen maddede bazı tavzihler yepılmış ve maddenin sonuna bu idarelerce arama ve işletmeye başlanacak yerlerde evvelce kazanılmış haklar varsa bunlara riayet edilmesini temin maksadile bir fıkra ilâve olunmuştur.

Lâyihamın üçüncü maddesi cüzi ibare tadillerile kabul olunmuştur.

Dördüncü madde : Lâyihamın dördüncü maddesinin ilk fıkrasile beşinci maddesi birleştirilerek ve buna İktisat vekâletinin senede ne az bir defa buralar hesap ve muamelelerini tetkik ettireceğine dair bir hüküm ilâve edilerek tanzim edilmiştir.

Beşinci madde : Lâyihamın dördüncü maddesinin ikinci fıkrası alınarak hazırlanmıştır.

Altıncı madde : Lâyihamın altıncı maddesine mütenazırdır ve esas itibarile aynı hükümleri havidir. Yalnız blânçoların tanzimi, murakıpların bu blânçoları tetkik ederek rapor vermeleri, İktisat vekâletinin bu blânço ve raporları Büyük Millet Meclisine takdimi yeniden müddetlere tâbi tutulmuş ve murakıpların vazifelerine ait bazı işaretler ilâve olunmuştur.

Lâyihamın yedinci ve sekizinci maddeleri Hükümet lâyihasının sekiz ve dokuzuncu maddelerinin aynidir.

Hükümet lâyihasındaki yedinci madde yukarıda da arzolunduğu üzere tahsisata mütealliktir. Tahsisata ait hüküm ancak o tahsisatın verildiği malî sene ile mukayyet olduğundan teşki-

lâta müteallik hükümden ayrılmış ve buna ait madde ikinci lâyiha'nın birinci maddesi olmak ve cüzi ibare tavihi yapılmak üzere kabul olunmuştur. İkinci lâyiha'nın ikinci ve üçüncü maddeleri de üsule müteallik olarak ilâve olunmuştur.

Bu maruzatımız dahilinde hazırlanan iki lâyiha havalesi mucibince Bütçe encümenine tevdi buyurulmak üzere takdim kılınmıştır efendim.

İktisat E. Rs.	M. M.	Kâ	Aza	Aza	Aza
Edirne	Şebii K.	Afyon K.	Kastamonu	İstanbul	İzmir
Şakir	İsmail Akosmanzade	İzzet	Tahsin	Alâettin	M. Sadettin
Aza	Aza	Aza			
İstanbul	Ankara				
M. Yaşar	Eşref				

Bütçe encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Bütçe encümeni
M. No. 130
Esas No. 1/599

13 - V - 1933

Yüksek Reisliğe

Altın ve petrol arama ve işletme idarelerinin teşkili hakkında olup Başvekâletin 2 nisan 1933 tarih ve 6/899 numaralı tezkeresile Yüksek Meclise gönderilen kanun lâyihası İktisat encümeni mazbatasile birlikte encümenimize tevdi kılınmakla Maliye vekili ile İktisat vekâleti vekili beyler ve İktisat vekâleti müsteşarı Hüsnü Bey hazır oldukları halde encümenimizce de tetkik ve müzakere olundu.

Encümenimiz İktisat encümeninin bu husustaki mütaleasına iştirak ederek lâyihayı mezkûr encümenin tadilatı dairesinde kabul eylemekle beraber 4, 5 ve 6 ncı maddelerde bazı tadilat icrasına lüzum görmüştür.

Altın ve petrol arama ve işletme idareleri ihtiyacı için lüzumu olan tahsisatın ihtiyaçlara göre ve bütçenin müsaadesi dairesinde verilmesi tabii görüldüğünden dördüncü madde metninden (her sene) kelimesi çıkarılmış ve mezkûr maddeye, verilecek tahsisatın Hazinece makbuz mukabilinde tekiye olunacağına dair bir fıkra ilâve edilmiştir.

Bu idarelere ait her türlü muamelâtın İktisat vekâletince tayin edilecek esaslar dairesinde yapılması muvafık görüldüğünden beşinci madde tadilen kabul edilmiştir.

Bu idarelerin senelik blânço ve murakıp raporlarının tetkik ve tasdiki için altıncı maddede gösterilen umumî heyet yerine Bütçe ve İktisat encümenlerinden mürekkep umumî heyetin ikamesi bazı emseline nazaran daha amelî görülmüş ve bu sebeple madde tadilen kabul edilmiştir.

Bu idarelere verilecek 500 000 liralık tahsisat Düyunu umumiye bütçesinden nakil suretile temin edilmiş olduğundan tahsisat lâyihası dahi yeniden yazılmıştır. Umumî Heyetin yüksek tasvibine arz olunur.

Reis	Reisvekili	Aza	Aza	Aza	Aza
Gümüşane	Konya	Aksaray	Elâziz	Edirne	Çorum
H. Fehmi	K. Hüsnü	A. Süreyya	H. Tahsin	Faik	Mustafa
Aza	Aza	Aza	Aza	Aza	Aza
İstanbul	Isparta	Giresun	Kayseri	Sivas	Manisa
Sadettin	Mükerrem	Kâzım	A. Hilmi	M. Remzi	M. Turgut

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Altın ve petrol arama ve işletme idarelerinin tesis ve idaresine ve bu iş için İktisat vekâleti 1932 senesi bütçesine 500 000 liralık fekalâde tahsisat itasına dair kanun lâyhısı

MADDE 1 — Memleket dahilinde altın ve petrol ve bunlarla birlikte meydana çıkacak diğer madenleri aramak ve arama neticesi uygun olursa bunları işletmek ve işbu arama ve işletmeğe ait bütün işleri ve bu uğurda ki sarfiyatı yapmak üzere ticarî maksatla İktisat vekâletine bağlı ve vekâletin teftiş ve murakabesi altında hükmi şahsiyeti haiz altın ve petrol arama ve işletme idareleri kurulmuştur.

MADDE 2 — Altın ve petrol arama ve işletme idareleri; arama ve istikşaf ruhsatnameleri ve imtiyazı almağa ve bunların feshine veya sahalalarının genişlik itibarile tahdidine dair bu gün tatbik edilmekte olan bütün hükümlerden müstesnadır. Ancak bu idareler, araştıracakları yerlerin hudutlarını, aramağa başlamadan evvel İktisat vekâletine bildirmeğe mecburdur.

MADDE 3 — Altın ve petrol arama ve işletme idareleri, birbirinden büsbütün ayrı iki şahsiyettir. Bu idareler birer müdür tarafından idare olunur. Kadrolarını İktisat vekâleti tanzim eder.

Müdürler, iktisat vekâletinin inhası, İcra Vekilleri Heyetinin kararı ve Reiscümhurun tasdiki ile tayin olunur. Ecnebi ve Türk mütehassıs ve mühendisler müdürlerin inhası üzerine İktisat vekâletince tayin olunur. Mesul muhasipler İktisat vekâletinin intihabı üzerine Maliye vekâletince tayin olunur. Diğer memur ve müstahdemlerin tayinlerini müdürler yapar.

MADDE 4 — Arama ve işletme masarifine karşılık olmak üzere bu idarelere lüzumu olan mütedavil iptidaî sermayeler lüzüm ve ihtiyaca göre her sene İcra Vekilleri Heyetince tesbit ve umumî bütçeden tediye olunur. Bu

İKTİSAT ENCÜMENİNİN TADİLİ

Altın ve petrol arama ve işletme idareleri teşkiline dair kanun lâyhısı

MADDE 1 — Türkiye dahilinde altın ve petrol ve bunlarla beraber çıkacak diğer madenleri aramak ve arama neticeleri elverişli olursa bu madenleri işletmek üzere ticarî maksatla İktisat vekâletine bağlı ve İktisat vekâletinin teftiş ve murakabesi altında hükmi şahsiyetli altın ve petrol arama ve işletme idareleri kurulmuştur.

MADDE 2 — Altın ve petrol arama ve işletme idareleri bidayeten istikşaf ve taharri ve işletme için ilmühaber, ruhsatname ve imtiyaz almak mecburiyetine ve maden nizamnamesile petrol kanununun istikşaf ve taharriye ait diğer usullerile zaman ve saha tahdidi hükümlerine ve fesih ve iptal şartlarına tâbi tutulmaz. Ancak bu idareler istikşaf, taharri ve işletmeğe başlamazdan evvel çalışacakları sahalaların hudutlarını İktisat vekâletine bildirmek ve buralarda ilmühaber, ruhsatname ve imtiyaz alınmak suretile kazanılmış haklar varsa onlara riayet etmek mecburiyetindedirler.

MADDE 3 — Altın ve petrol arama ve işletme idareleri, birbirinden ayrı iki şahsiyettir. Bu idareler birer müdür tarafından idare olunur. Kadrolarını İktisat vekâleti tanzim eder.

Müdürler İktisat vekâletinin inhası İcra Vekilleri Heyetinin kararı ve Reiscümhurun tasdiki ile tayin olunur. Türk ve ecnebi mütehassıs ve mühendisler müdürlerin inhası üzerine İktisat vekâletince tayin olunur. Mesul muhasipler İktisat vekâletinin intihabı üzerine Maliye vekâletince tayin olunur. Diğer memur ve müstahdemlerin tayinlerini müdürler yapar.

MADDE 4 — Altın ve petrol arama ve işletme idareleri ihtiyacı için her sene İktisat vekâleti bütçesine lüzumu kadar tahsisat konularak iptidaî ve mütedavil sermaye olmak üzere mezkûr idarelere verilir. Bu idarelerin sermayeleri

BÜTÇE ENCÜMENİNİN TADİLİ

MADDE 1 — İktisat encümeninin tadili veçhile kabul

MADDE 2 — İktisat encümeninin tadili veçhile kabul

MADDE 3 — İktisat encümeninin tadili veçhile kabul

MADDE 4 — Altın ve petrol arama ve işletme idareleri ihtiyacı için İktisat vekâleti bütçesine lüzumu kadar tahsisat konularak iptidâi ve mütedavil sermaye olmak üzere mezkûr idarelere Hazinece makbuz mukabilinde verilir. Bu

idareleri taahhüt altına sokacak ve ilzam edecek bütün evrak ve vesikalarda İktisat vekâletinden bu hususta salâhiyetli iki imzanın bulunması şarttır. Sarfiyat dahi bu imzalarla yapılır. Bir defada on bin lirayı geçen sarfiyat ve taahhüdâtın ifası için İktisat vekâletinin müsaadesi alınmak icap eder.

MADDE 5 — Altın ve petrol arama ve işletme idarelerinin sermayeleri ve bütün muameleleri ile sarfiyatı muhasebei umumiye, müzayede ve münakasa ve ihalât kanunlarına ve Divanı muhasebat murakabesine tâbi değildir.

MADDE 6 — Bu idarelerin senelik blâncoları her malî senenin sonundan itibaren en çok altı ay zarfında birisi İktisat vekâletinden ve diğeri Maliye vekâletinden tayin edilecek iki muvakkat murakipten müteşekkil bir heyete tevdi olunur. Heyet bu hesabatı tetkik ederek tevdi tarihinden itibaren en çok üç ay içinde raporunu İktisat vekâletine verir. İktisat vekâleti de blâncoyu ve murakıp heyetinin raporunu kendi mütaleasile beraber Büyük Millet Meclisi Bütçe ve İktisat encümenlerinin reisi ve mazbata muharrirleriyle ikisi İktisat ve birisi Maliye vekâletinden tayin edilen üç azadan mürekkep Heyeti Umumiyeye tevdi olunur.

Heyeti Umumiyenin tasdik kararı arama işletme idarelerinin senelik muamelâtından dolayı alâkadar memurları ibra mahiyetindedir.

MADDE 7 — İktisat vekâletinin 1932 senesi bütçesinin açılacak numaralı fasla altın arama ve işletme idaresi için 200 bin ve petrol arama ve işletme idaresi için 300 bin ki ceman beş yüz bin lira fevkalâde tahsisat konulmuştur.

MADDE 8 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

ve bütün sarfiyat ve muameleleri muhasebei umumiye, müzayede ve münakasa ve ihalât kanunlarına ve Divanı muhasebat vizesine tâbi değildir.

Ancak İktisat vekâleti bu idareler hesabat ve muamelâtını her sene en az bir defa teftiş ettirir.

MADDE 5 — Altın ve petrol arama ve işletme idarelerini taahhüt altına koyacak ve ilzam edecek bütün evrak ve vesaik ile bilûmum sarfiyatın İktisat vekâletince salâhiyet verilmiş ve bu salâhiyet usulen ilân olunmuş müdür ve memurlarından en az ikisi tarafından imza edilmiş olması şarttır.

Bir defada on bin lirayı geçen taahhüdât ve sarfiyatın yapılabilmesi için daha evvel İktisat vekâletinin müsaadesi alınmak icap eder.

MADDE 6 — Altın ve petrol arama ve işletme idareleri senelik blâncolarını her malî senenin sonundan itibaren üç ay zarfında ihzara mecburdurlar. Bu blâncolar Maliye ve İktisat vekâletlerince her biri için tayin olunacak birer murakipten müteşekkil iki heyet marifetile bütün hesap ve muameleler ve istinat ettikleri vesikalar görülmek suretile blâncoların kendilerine tevdi tarihinden itibaren iki aylık bir müddet zarfında tetkik ve bir raporla İktisat vekâletine tevdi olunur.

İktisat vekâleti de bu blâncolarla murakıp raporlarını kendi mütalealarını ilâve ederek bir ay zarfında Büyük Millet Meclisine takdim eder. Bu blânço ve raporlar Büyük Millet Meclisi Bütçe ve İktisat encümenleri reisi ve mazbata muharrirleriyle ikisi İktisat, birisi Maliye vekâletlerince intihap olunacak üç azadan müteşekkil bir umumî heyet tarafından tetkik olunur. Umumî heyetin tasdik kararları bu idarelerin senelik muamelelerinden dolayı alâkadar memurları ibra hükmündedir.

MADDE 7 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

idarelerin sermayeleri ve bütün sarfiyat ve muameleleri muhasebei umumiye, müzayede ve münakasa ve ihalât kanunlarına ve Divanı muhasebatın vizesine tâbi değildir.

Ancak İktisat vekâleti bu idareler hesabat ve muamelâtını her sene en az bir defa teftiş ettirir.

MADDE 5 — Altın ve petrol arama ve işletme idarelerince yapılacak her türlü muamelât ve taahhüdât ve sarfiyat İktisat vekâletince tayin olunacak esaslar dairesinde icra olunur.

• **MADDE 6 —** Altın ve petrol arama ve işletme idareleri senelik blâncolarını her malî senenin sonundan itibaren üç ay zarfında ihzara mecburdurlar. Bu blâncolar Maliye ve İktisat vekâletlerince her biri için tayin olunacak birer murakıpten müteşekkil iki heyet marifetile bütün hesap ve muameleler ve istinat ettikleri vesikalar görülmek suretile blâncoların kendilerine tevdi tarihinden itibaren iki aylık bir müddet zarfında tetkik ve bir raporla İktisat vekâletine tevdi olunur.

İktisat vekâleti de bu blâncolar ile murakıp raporlarını kendi mütaleasını da ilâve ederek tetkik ve tasdik olunmak üzere bir ay zarfında Büyük Millet Meclisi Bütçe ve İktisat encümenlerinden mürekkep umumî heyete tevdi eyler. Umumî heyetin tasdik kararları alâkadar memurların ibrası hükmündedir.

MADDE 7 — İktisat encümeninin tadili veçhile aynen kabul

MADDE 9 — Bu kanunun hükümlerini icra-
ya Maliye ve İktisat vekilleri memurdur.

1 - IV - 1933

Bş. V. Ad. V. M. M. V.

İsmet Yusuf Kemal Zekâi

Da. V. Ha. V. Mal. V.

Dr. T. Rüştü M. Abdülhalik

Mf. V. Na. V. İk. V.

Dr. Reşit Galip Hilmi M. Celâl

S. İ. M. V. G. İ. V. Zr. V.

Dr. Refik Ali Rana Muhlis

MADDE 8 — Bu kanunun hükümlerini icra-
ya Maliye ve İktisat vekilleri memurdur.

MADDE 8 — İktisat encümeninin tadili veçhile aynen kabul

İKTİSAT ENCÜMENİNİN TEKLİFİ

İktisat vekâleti 1932 senesi bütçesine 500 000 liralık fevkalâde tahsisat itasına dair kanun lâyihası

MADDE 1 — İktisat vekâleti 1932 malî senesi bütçesinin yeniden açılacak numaralı altın ve petrol arama işletme idareleri için verilecek iptidai sermaye faslına altın idaresi için 200 000, petrol idaresi için 300 000 ki ceman 500 000 lira fevkalâde tahsisat konulmuştur.

MADDE 2 — Bu kanun neşri tarihinden mu-teberdir.

MADDE 3 — Bu kanunun hükmünü icraya Maliye vekili memurdur.

BÜTÇE ENCÜMENİNİN TADİLİ

1932 malî senesi Düyunu umumiye bütçesinden naklen İktisat vekâleti bütçesine fevkalâde tahsisat konulmasına dair kanun lâyihası

MADDE 1 — 1932 malî senesi Düyunu umumiye bütçesinin 188 inci faslından 500 000 lira tenzil edilmiştir.

MADDE 2 — Birinci madde mucibince tenzil edilen mebalîğden 200 000 lirası 1932 malî senesi İktisat vekâleti bütçesinde (altın arama ve işletme idaresi iptidai ve mütedavil sermayesi) namile yeniden açılan 648 inci fasla ve 300 000 lirası da (petrol arama ve işletme idaresi iptidai ve mütedavil sermayesi) namile yeniden açılan 649 uncu fasla fevkalâde tahsisat olarak konulmuştur.

MADDE 3 — Bu kanun neşri tarihinden mu-teberdir.

MADDE 4 — Bu kanunun hükmünü icraya Maliye vekili memurdur.